

3. ID-KAART - wat past bij Waterland?

In dit hoofdstuk staan de waarden en kernprincipes van Waterland centraal. Wat betekent Waterland binnen de regio? Waarin onderscheidt Waterland zich? En vooral: Wanneer past een ontwikkeling wel en wanneer niet bij het gebied?

3.1 Waterland in de regio: de tuin van de stad

Waterland staat in groot en abrupt contrast met de steden die het gebied omringen. De kwaliteit van Waterland als open, landelijk en relatief rustige omgeving zo dicht bij hoogstedelijke woon- en werkmilieus, is van grote betekenis. Hier heb je uitzicht, hier ervaar je ruimte, hier zijn volop recreatieve mogelijkheden, goed voor een gezond lichaam en een gezonde geest.

Waterland is de tuin van de stad. Een tuin die gekoesterd wordt. Tuin en stad zijn gebaat bij het handhaven van hun unieke kwaliteit, maar ook bij sterke onderlinge banden.

De 'waarden van Waterland' als geheel zijn vertaald in vijf kernprincipes die van belang zijn bij nieuwe ontwikkelingen:

- vertrek vanuit historie, landschap en natuur;
- wees groot in kleinschaligheid;
- houd de stad op afstand maar versterk de verbindingen;
- ga voor duurzaam;
- beleef en respecteer het water.

De specifieke identiteit van Waterland verschilt per gebied. Deze gebieden zijn zichtbaar op de ID-kaart van Waterland en worden hierna toegelicht. De waarden van het gebied zijn in de eigen woorden van bewoners en belanghebbenden weergegeven; zoals ze naar voren zijn gebracht in het interactieve proces. Ontwikkelingen in een gebied moeten zijn geënt op deze waarden en moeten deze waarden het liefst niet alleen respecteren maar ook versterken.

X niet passend bij kernprincipes

3.2 Het buitengebied

Het buitengebied van Waterland bestaat uit verschillende deelgebieden⁴ met hun eigen kwaliteit.

I De veenweiden: natuur(lijk) met boeren

Een groot deel van het buitengebied is veenweidegebied; een oerhollands landschap, open met een grillig verloop van wegen, waterlopen en meertjes, met bloemrijk grasland en weidevogels en vooral ook met vee. Een mozaïek van natuur en landbouw waar het water tot het randje van de sloten staat. Een gebied dankzij de veehouderij, want koeien onderhouden dit landschap. 'Natuur(lijk) met boeren', zo zien de Waterlanders dat.

Waarden van de veenweiden:

- open, groen, relatief stil en donker;
- oerhollands, grillig;
- bebouwing in linten;
- bloemrijk grasland, weidevogels;
- koeien in de wei, boerenland;
- fiets-, vaar- en schaatslandschap;
- waterrijk, meertjes, dijken.

II Droogmakerij de Purmer: verworven boerenland in contrast met de stad

De droogmakerij de Purmer is verworven land; een voormalig meer dat is drooggelegd, open en rechtlijnig boerenland. Met zijn landelijke karakter en openheid zo dicht bij Purmerend en met zijn agrarische functie, is ook dit deel van het buitengebied deel van de tuin van de stad.

Waarden van de droogmakerij:

- open, groen, relatief stil en donker;
- bebouwing in lint;
- verworven boerenland, strak;
- sloten, dijken.

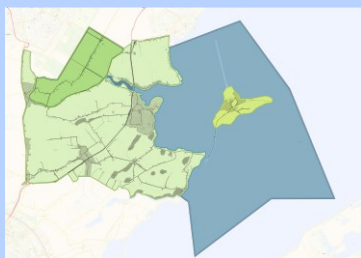
III Gouwezee en Markermeer: grenzeloos waterlandschap

Waterland bestaat voor meer dan de helft uit water. Hier is de ruimtebeleving het allergrootst. Een uitgestrekt vaarlandschap dat doorloopt over de grenzen van de gemeente, dat raakt aan vier van de kernen van de gemeente en in grote mate ervaarbaar is vanaf de verschillende havens en dijken.

Waarde van het waterlandschap:

- open en uitgestrekt, relatief stil en donker, zicht;
- vaar-, schaats-, zwembied;
- (jacht-)havens;
- dijken.

⁴ Zie de kaart op bladzijde 15.

IV Marken: ei(gen)land

Zelfbewust en bijzonder, dat is van toepassing op het eiland Marken. Een sterke gemeenschap waarin veel organisatiekracht aanwezig is. Een zeer karakteristiek eiland met houten huizen op werven en een enorme aantrekkingskracht op toeristen. Dat is Marken, met recht een ei(gen)land.

Waarde van Marken:

- open en groen, stil in de avond;
- karakteristieke houten huizen op werven;
- dijk en vuurtoren;
- eigen karakter, grote aantrekkingskracht.

Het buitengebied in de toekomst

Het behoud van de waarden van het buitengebied is niet zonder meer verzekerd. Sommige waarden staan onder druk. De open gebieden zijn open dankzij de landbouw. Onder druk van de prijsontwikkeling op de wereldmarkt is er een trend van steeds intensiever grondgebruik wat ten koste gaat van de natuur. Ook wordt er ontwaterd. En vooral in het veengebied, dat van nature al inklinkt, zorgt dit voor risico's voor de waterveiligheid. We willen dan ook een betere balans tussen landbouw en natuur en zorg voor waterveiligheid.

Belangrijk bij een ontwikkeling in het buitengebied:

- voldoe aan de 5 kernprincipes;
- kies voor een waterrobuuste inrichting en bouwwijze;
- versterk de ecologische waarden;
- kies voor activiteiten die passen bij het landelijke en relatief rustige karakter van het buitengebied;
- bedenk hoe overlast in veel bezochte gebieden zoals Marken kan worden voorkomen*.

* Er is veel aanleiding om de strikte scheiding tussen functies te verlaten. Er ontstaat in de praktijk steeds meer menging van wonen, zorg, werk, voorzieningen, recreatie. Onorthodoxe combinaties van functies ontstaan en leveren juist interessante nieuwe concepten. Om die reden geven we in deze omgevingsvisie alleen een hoofdindeling; rustige gebieden en meer dynamische gebieden in de kernen, welke laatste in hoofdlijnen samenvallen met de vooroorlogse delen van dorp en stad en de bedrijfstreinen.

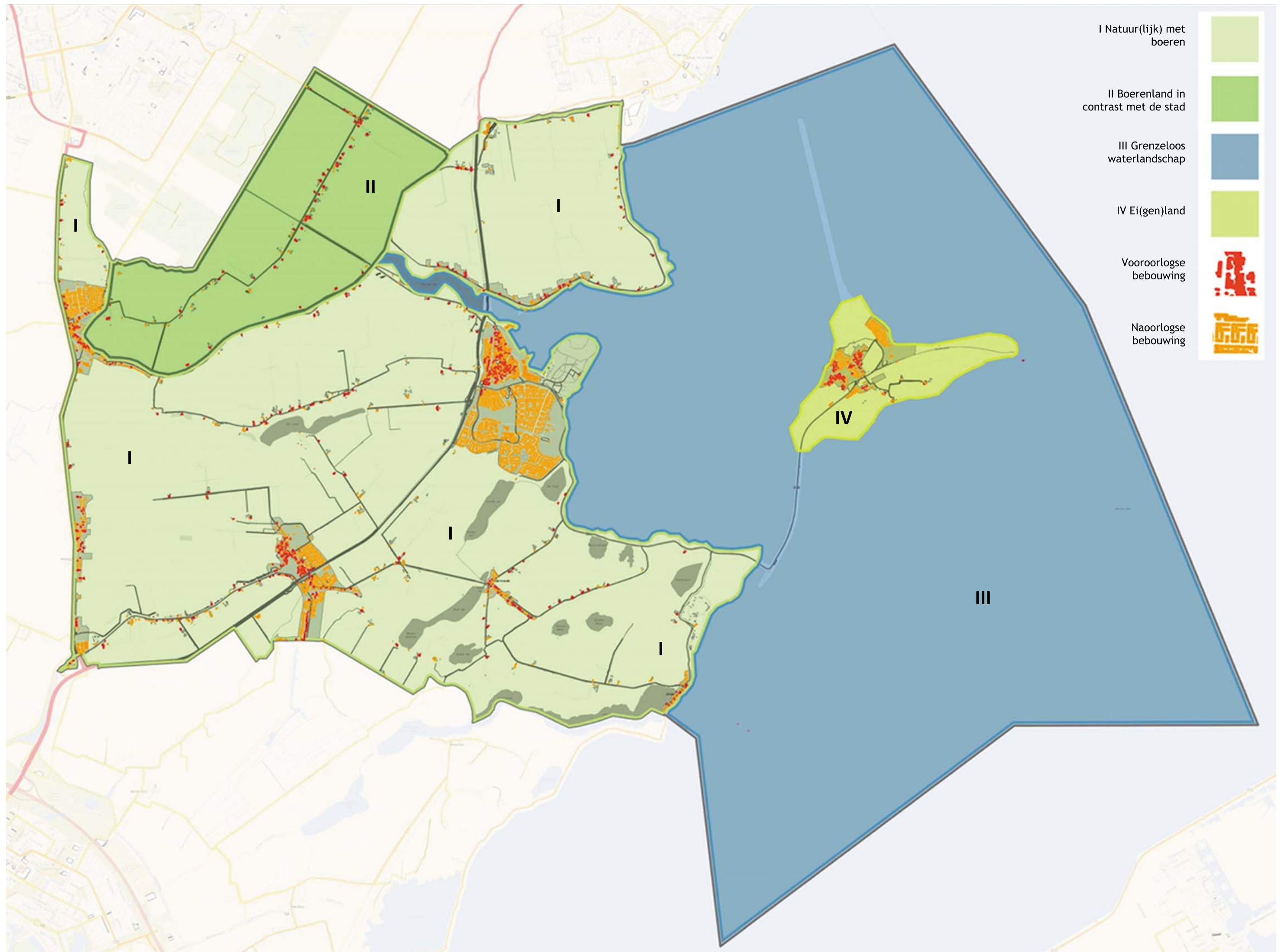

 waarde van het buitengebied

3.3 De kernen: klein in schaal, groot in betrokkenheid

Daar waar over de kernen van Waterland gesproken is, komen twee belangrijke waarden naar voren: de kleinschaligheid van kernen en bebouwing en de actieve en betrokken bevolking. Naast de grote gemene deler zijn er ook markante verschillen.

Ruimte

Terwijl de kleinschaligheid overal als waarde wordt genoemd, zijn er belangrijke verschillen in ligging, ontstaansbasis, structuur en bebouwingsbeeld.

Vier kernen zijn cultuurhistorisch en ruimtelijk zo bijzonder dat ze als beschermd stads-/dorpsgezicht zijn aangewezen (Broek in Waterland, Marken, Monnickendam en Zuiderwoude). De Waterlanders zijn zich hier terdege van bewust en koesteren deze status. In het bijzonder zijn ook de lintdorpen als waarde benoemd (Ilpendam, Katwoude, Overleek, de Purmer, Uitdam, Watergang en Zuiderwoude). De oude bebouwing in deze kernen heeft een lintvormige structuur die de basis vormde voor de ingebruikname van het omliggende gebied.

Waarde van de kernen:

- beschermd stadsgezicht en beschermde dorpsgezichten;
- kleinschalige en karakteristieke huizen;
- lintdorpen;
- recreatieve aantrekkingskracht.

Cultuur

Actief en betrokken zijn de bewoners van Waterland. Zodanig dat er in de meeste kernen een platform (kernraad) is, waarin bewoners zich verenigen om de belangen van hun kern te behartigen. De cultuur verschilt van dorp tot dorp. Er zijn verschillen in uitdrukkingen, activiteiten en gewoontes. Marken is bijvoorbeeld echt anders dan Broek in Waterland of Katwoude. Woonplaatsen zijn daarom ook niet zonder meer tegen elkaar uit te wisselen.

Waarde van de kernen:

- actief en betrokken;
- specifieke dorpscultuur;
- troeters, beren en vlaggen;
- duurzame grondhouding.

De Waterlanders zijn trots op hun karakteristieke kleinschalige dorpen en stad. Veel kwaliteit, maar daardoor ook een hoge kwetsbaarheid. Maat en schaal zijn erg belangrijk. Nieuwe ontwikkelingen zijn welkom, Waterland is geen museum. Maar ga behoedzaam om met de beschermde stads- en dorpsgezichten en met de karakteristieke linten. Zoek naar gebiedseigen manieren van in- en uitbreiden, passend bij de betrokken kern.

Belangrijk bij een ontwikkeling in de kernen:

- voldoe aan de 5 kernprincipes;
- sluit aan bij de identiteit en cultuur van de specifieke kern waarin de ontwikkeling plaatsvindt;
- kies voor een waterrobuuste inrichting en bouw;
- kies voor activiteiten die passen bij de schaal van het dorp/de stad en bedenk hoe overlast (hinder, verkeer, parkeren) kan worden voorkomen;
- maak daarbij onderscheid tussen de vooroorlogse kern met een sterke menging van functies en de planmatige uitbreidingen met relatieve rust*.

* Er is veel aanleiding om de strikte scheiding tussen functies te verlaten. Er ontstaat in de praktijk steeds meer menging van wonen, zorg, werk, voorzieningen, recreatie. Onorthodoxe combinaties van functies ontstaan en leveren juist interessante nieuwe concepten. Om die reden geven we in deze omgevingsvisie alleen een hoofdindeling; rustige gebieden en meer dynamische gebieden in de kernen, welke laatste in hoofdlijnen samenvallen met de vooroorlogse delen van dorp en stad en de bedrijfsterreinen.

➡ waarde van de kernen

Wat past bij de identiteit van het gebied?

Een voorbeeld

Het landschap van Waterland leent zich uitstekend voor kunst op en om het water. Elke zomer kan in Waterland een tentoonstelling van 'water art' worden georganiseerd, waarbij kunstwerken en installaties in en om de Aeën en Dieën worden geplaatst.

Een waterkunstfestival past binnen het recreatieve beleid van de gemeente Waterland en is geënt op duurzame mobiliteit via het water. Veel wereldsteden hebben in de directe omgeving een kunstenaarsdorp. Tel Aviv heeft Jaffa, Tunis heeft Sidi Bou Saïd en Dar es Salaam heeft Bagamoyo. Deze kunstenaarsdorpen zijn een geliefd uitje voor toeristen en makkelijk bereikbaar met het openbaar vervoer. Waterland kan de 'beeldentuin' voor Amsterdam zijn.

Hoe zou dat er uit kunnen zien? De tentoonstelling opent in mei en sluit in augustus. Per kayak of fluisterboot komen recreanten en toeristen een route langs de kunstwerken afleggen. Elk jaar heeft een thema. Kunstenaars, designteams en studenten aan kunstacademies kunnen een ontwerp inzenden. Vijf ontwerpen worden geselecteerd voor realisatie. Bezoekers kunnen stemmen op de ontwerpen. Het winnende ontwerp blijft minimaal vijf jaar staan. Op die manier staan er maximaal tien kunstwerken per jaar.

Vrij naar de Oogst van het zoeken, bijlage Inbreng via website en post, idee nr. 23

